

Patvirtinta:
Vilniaus universiteto Senato komisija
2009 spalio 8 d.
Protokolo Nr. SK-2009-11

Atviros prieigos prie Vilniaus universiteto mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų nuostatai

1. Politinės nuostatos

Vilniaus universiteto 2007-2013 m. Strateginiame veiklos plane aiškinama universitete vykdomų mokslinių tyrimų, kurie suteikia universitetui mokslo universiteto statusą ir sieja su stipriausiais Europos ir pasaulio universitetais bei deramai pristato Lietuvos mokslą tarptautinėje mokslo rinkoje, svarba ir pažymima, jog „būtina siekti, kad šie darbai nesibaigtų naujų žinių sukūrimu ir sklaida, o būtų panaudojami“. Šiame veiklos plane universitetas įvardija savo misiją „išsaugoti ir stiprinti lyderio vaidmenį tarp kitų Lietuvos mokslo institucijų“, apibrėžia viziją „įsitvirtinti Europos mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo erdvėje <...>, skatinti veiksmingą mokslo ir studijų institucijų bei aukštųjų technologijų įmonių sąveiką ir sudaryti palankias inovacijoms ir verslumui sąlygas bei aplinką“, ir nustato mokslo rezultatyvumo didinimo krypties uždavinį „kurti mokslinei veiklai palankesnę aplinką, kuri skatins mokslininkų iniciatyvą, kūrybinę laisvę, mokslo lyderių iškilimą, mokslinę kooperaciją ir konkurenciją nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu“. Atsižvelgiant į šį planą Vilniaus universitetas pažymi, jog prieigos prie universiteto mokslo darbuotojų parengtų mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų gerinimas padėtų pasiekti užsibrėžtą misiją, viziją ir uždavinius.

Komercinių leidėjų nuolat keliamos mokslinių žurnalų prenumeratos kainos sukūrė mokslinės informacijos sklaidos barjerus. Kasmet Vilniaus universiteto bibliotekos prenumeruojamoms duomenų bazėms skiriamas biudžetas neatitinka leidėjų nustatomų kainų, todėl tenka atsisakyti pratęsti DB prenumeratą, dėl ko nėra užtikrinamas tęstinumas prie mokslinės informacijos. Tampa neįmanoma prenumeruoti naujas DB arba tenka mažinti jų teikiamą turinį. Kardinaliai didėja mokslinių žurnalų prenumeratos kaina. Taip mokslinės publikacijos tampa sunkiau prieinamos.

Daugelis mokslo plėtrą remiančių, mokslinius tyrimus skatinančių ir finansuojančių Europos institucijų bei organizacijų – Europos Tyrimų Patariamasis Komitetas (EURAB – European Research Advisory Board¹), Europos Sąjungos Taryba², Europos Mokslinių Tyrimų Taryba (ERC – European Research Council³), Europos Mokslinių Tyrimų Infrastruktūros Strategijos Forumas (ESFRI – European Strategic Forum for Research Infrastructures⁴), Europos Universitetų Asociacija (EUA – European University Association⁵) – reikalauja, kad jų finansuojamų mokslinių tyrimų rezultatai būtų prieinami viešai. Šių institucijų bei organizacijų nuostatos ir rekomendacijos yra svarbios universiteto mokslo plėtrai bei prieigos prie mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų užtikrinimui.

Atsižvelgiant į numatytus Vilniaus universiteto veiklos planus, esamą mokslinės informacijos sklaidos problematiką bei Europos mokslo politiką, mokslinius tyrimus remiančių ir

¹ http://ec.europa.eu/research/eurab/pdf/eurab_scipub_report_recomm_dec06_en.pdf

² http://www.ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/97236_en.pdf

³ http://erc.europa.eu/pdf/ScC_Guidelines_Open_Access_revised_Dec07_FINAL.pdf

⁴ ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/esfri/docs/esfri-roadmap-report-26092006_en.pdf

⁵ http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/newsletter/EUA_WG_open_access.pdf

vykdančių institucijų rekomendacijas, Vilniaus universitetas prisideda prie atviros prieigos judėjimo. Vilniaus universiteto elektroninės informacijos strategijos tarybos ELITA posėdyje, vykusiame 2008 m. spalio 21 d. (ELITA posėdžio protokolas nr. 3, 2008-10-21), buvo nutarta palaikyti atviros prieigos idėją ir parengti Vilniaus universiteto atviros prieigos nuostatus. Universitetas laikosi nuostatos, jog atvira prieiga prie iš valstybės biudžeto finansuojamų mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų didina ir universiteto, ir jame dirbančių mokslininkų individualaus darbo matomumą, panaudojimą bei įtaką, kelia universiteto prestižą, skatina mokslo komunikaciją bei pasikeitimą informacija.

Vilniaus universitetas kelia tokius uždavinius:

- Palaikyti judėjimą dėl atviros prieigos prie mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų;
- Siekti, kad iš valstybės biudžeto finansuojami mokslinių tyrimų rezultatai būtų viešai prieinami kiekvienam besidominčiam;
- Sukurti ir palaikyti universiteto elektroninę atviros prieigos talpyklą (šis uždavinys sutampa su Vilniaus universiteto 2007-2013 m. Strateginio plano uždaviniu parengti ir įgyvendinti Vilniaus universiteto talpyklos projektą, p. 26, 5 punktas);
- Didinti Vilniaus universiteto mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų matomumą, panaudojimą ir įtaką garantuojant atvirą prieigą per universiteto elektroninę ar kitą atviros prieigos talpyklą;
- Užtikrinti, kad universiteto elektroninėje talpykloje ar kitoje atviros prieigos talpykloje esantys universiteto moksliniai darbai ir mokslinių tyrimų rezultatai būtų viešai prieinami internetu ir būtų galima kurti sąsajas su kitomis talpyklomis tarptautiniu mastu;
- Sudaryti ir/ar palengvinti sąlygas universiteto mokslininkams savo mokslinių tyrimų rezultatus padaryti viešai prieinamais, sukuriant atitinkamas infrastruktūras, teikiant reikiamą pagalbą bei paslaugas.
- Raginti kitas institucijas prisidėti prie atviros prieigos judėjimo, užtikrinant jų finansuojamų mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą, matomumą ir viešą prieinamumą.

2. Atviros prieigos prie mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų reikalavimai

2.1. Vilniaus universitete dirbantys tyrėjai, mokslininkai, dėstytojai, mokslo darbuotojai, mokslo pagalbinis personalas ir kiti VU mokslinės bendruomenės nariai (pagal Vilniaus universiteto mokslinės veiklos nuostatus, http://www.vu.lt/site_files/MoS/M.v.%20nuostatai.doc) **savo mokslinius straipsnius, išspausdintus recenzuojamuose moksliniuose žurnaluose, bei kitą mokslo produkciją pagal galimybes privalo talpinti Vilniaus universiteto elektroninėje talpykloje.**

Mokslo straipsnis – straipsnis, kuriame suformuluotas mokslinių tyrimų tikslas, aptartas nagrinėjamos problemos ištirtumo laipsnis, pateikti ir pagrįsti tyrimų rezultatai, padarytos išvados, nurodyta naudotoji literatūra (<http://www.skvc.lt/files/produkcija/Formaliojo-vertinimo-metodika.doc>). Tai atskiras straipsnis, išspausdintas recenzuojamame moksliniame žurnale, konferencijos pranešimų rinkinyje ar kitokiame mokslo vertę turinčiame leidinyje. Mokslininkai turi patalpinti leidėjo parengtą spausdinti versiją, jei leidėjas leidžia, arba priimtą spausdinimui straipsnio versiją. Šis reikalavimas netaikomas komercinę vertę turintiems straipsniams iki kol baigsis embargo periodas bei monografijoms.

Kita mokslinė produkcija – tai mokslinės produkcijos rūšys, patvirtintos LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu *Dėl mokslo ir studijų institucijų mokslinės ir meninės produkcijos vertinimo*, 2006 m. balandžio 12 d. (Nr. ISAK-685, http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/06-04-12-ISAK-685.htm; <http://www.skvc.lt/files/produkcija/Formaliojo-vertinimo-metodika.doc>).

Universiteto elektroninė talpykla – tai numatoma sukurti universitete dirbančių mokslininkų darbų saugykla, kurios tikslas yra užtikrinti universiteto mokslo produkcijos koncentravimą, ilgalaikį saugojimą, paiešką ir prieigą. Universiteto elektroninės talpyklos adresas internete <http://www.talpykla.vu.lt>.

Šis reikalavimas pradeda galioti straipsniams bei kitai mokslinei produkcijai, priimtiems publikuoti nuo 2011 m. sausio 1 d. Mokslininkai jau paskelbtą ar spausdinti priimtą mokslinį straipsnį ar kitą mokslinę produkciją į universiteto elektroninę talpyklą privalo įdėti iškart po išspausdinimo. Vilniaus universitetas taip pat rekomenduoja į universiteto elektroninę talpyklą talpinti ir tą mokslinę produkciją, kuri buvo publikuota iki 2011 m. sausio 1 d.

Vilniaus universitetas įpareigoja Vilniaus universiteto bibliotekos mokslinės informacijos duomenų centrą rūpintis universiteto politikos dėl atviros prieigos nuostatų sklaida universiteto bendruomenėje, teikti informaciją ir pagalbą, kurti atitinkamas paslaugas.

2.2. Iš Vilniaus universiteto biudžeto finansuojami mokslo darbų žurnalai turi būti įtraukti į atviros prieigos žurnalų registrą (DOAJ - Directory of Open Access Journals, <http://www.doaj.org>).

Šis reikalavimas visiems iki šiol leidžiamiems mokslo darbų žurnalams turi būti įgyvendintas 2010 m. Po šios datos pradėti leisti nauji universiteto mokslo darbų žurnalai turi būti įtraukiami į atviros prieigos žurnalų registrą nuo jų leidimo pradžios. Šį reikalavimą įgyvendina VU mokslo žurnalų redaktorių kolegijos.

3. Atviros prieigos politikos įgyvendinimas

Vilniaus universiteto elektroninės informacijos strategijos taryba (ELITA) yra atsakinga už Vilniaus universiteto atviros prieigos politikos bei strategijos formavimą; pirmininkas doc. Juozas Galginaitis. Informaciją teikia: dr. Žibutė Petrauskienė, ELITA sekretorė, zibute.petrauskiene@mb.vu.lt, 8 5 268 7124.

Vilniaus universiteto bibliotekos mokslinės informacijos duomenų centras (MODUS) yra atsakingas už atviros prieigos prie Vilniaus universiteto mokslinės produkcijos politikos įgyvendinimą:

- Konsultuoja universitete dirbančius mokslininkus ir mokslinių leidinių, kuriuose publikuojasi universiteto mokslininkai, leidėjus atviros prieigos politikos Vilniaus universitete ir jos įgyvendinimo klausimais;
- Nustato ir prižiūri Vilniaus universiteto mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų talpinimo atviros prieigos talpykloje tvarką;
- Kuria ir palaiko priemones ir paslaugas, padedančias užtikrinti Vilniaus universiteto mokslo darbų ir mokslinių tyrimų rezultatų atvirą prieigą;
- Padeda mokslininkams ir tarpininkauja su leidėjais derinant mokslinių straipsnių leidybos licencinius ir teisinius klausimus, susijusius su straipsnių talpinimu atviros prieigos talpyklose;
- Modeliuoja Vilniaus universiteto talpyklą ir prisideda prie jos kūrimo ir palaikymo.

Informaciją teikia: dr. Žibutė Petrauskienė, Mokslinės informacijos duomenų centro vedėja, zibute.petrauskiene@mb.vu.lt, 8 5 2687124; Vilma Karvelytė, informacijos vadybininkė, vilma.karvelyte@mb.vu.lt, 8 5 2687134.

Vilniaus universiteto informacinių technologijų taikymo centras (ITTC) yra atsakingas už Vilniaus universiteto talpyklos techninį įgyvendinimą ir palaikymą, techninių sąsajų su kitomis mokslinėmis atviros prieigos talpyklomis užtikrinimą.

Informaciją teikia: Marijus Jurgutis, Informacinių technologijų taikymo centro direktorius, marijus.jurgutis@itcc.vu.lt, 8 5 2366201.

Vilniaus universiteto bibliotekos elektroninės informacijos skyrius yra atsakingas už kokybiškų bibliografinių mokslinio straipsnio duomenų sukūrimą universiteto publikacijų duomenų bazėje ir jų susiejimą su universiteto elektroninėje talpykloje saugomu mokslinio straipsnio elektroninės kopijos failu.

Informaciją teikia: Lina Labutytė, elektroninės informacijos skyrius, lina.labutyte@mb.vu.lt, 8 5 2687125.

VU mokslo žurnalų redaktorių kolegijos atsakingos už mokslo darbų žurnalų įtraukimą į atviros prieigos žurnalų registrą *DOAJ - Directory of Open Access Journals*.

4. Autorių teisės talpinti mokslinį straipsnį universiteto elektroninėje talpykloje

Mokslininkas, pasirašydamas mokslinio žurnalo leidėjo licencinę sutartį, gali prarasti teises naudoti ar leisti naudotis savo darbu tokiais būdais, kurie atitiktų jo paties ar universiteto tikslus. Pagal tokią sutartį mokslininkui ir universitetui gali būti draudžiama platinti savo mokslo darbus bei panaudoti juos (talpinti internetinėje svetainėje, ilgalaikio saugojimo elektroninėje talpykloje, kurti tęstinius ar išvestinius darbus, etc.).

Autorių teisių turėjimas susideda iš kelių teisių. Autorių teisių įstatymai leidžia autoriams perduoti vienas teises ir išlaikyti kitas. Visų autorių teisių išlaikymas leidžia autoriui visišką autonomiją naudojant savo kūrinį, autorius gali perduoti dalį teisių leidėjui išlaikant kitas, kad būtų pasiektas balansas tarp leidėjo ir autoriaus turimų tikslų: autorius išlaiko dalį autorių teisių tam, kad jo darbai būtų panaudojami be jokių apribojimų, o leidėjui perduodamos ribotos autorių teisės, užtikrinančios teises išspausdinti straipsnį, gauti finansinę gražą, pripažinimą, etc.

Siekiant susitarimo su leidėju, jei leidėjas apriboja autoriui teises talpinti jo žurnale išspausdinto straipsnio kopiją atviros prieigos talpykloje, Vilniaus universitetas mokslininkui rekomenduoja pateikti priedą prie leidėjo licencinės sutarties, kuriuo mokslininkui būtų garantuojamas reikiamų teisių turėjimas.

**Priedas 1
(PAVYZDYS)**

Siūloma įraukti
punktą dėl
galimybės
publikaciją
patikrinti plagiato
patikros sistema.

Addendum to publication agreement (Pagal SPARC)

1. This addendum hereby modifies and supplements the attached publication agreement concerning the following article:

(manuscript title)

(journal name)

2. The parties to the publication agreement as modified and supplemented by this addendum are:

(corresponding author)

(individually or, if one than more author, collectively, author)

(publisher)

3. This addendum and the publication agreement, taken together, allocate all rights under copyright with respect to all versions of the article. The parties agree that wherever there is any conflict between this addendum and the publication agreement, the provisions of this addendum are paramount and the publication agreement shall be construed accordingly.

4. Author's retention of rights. notwithstanding any terms in the publication agreement to the contrary, author and publisher agree that in addition to any rights under copyright retained by author in the publication agreement, author retains: (i) the rights to reproduce, to distribute, to publicly perform, and to publicly display the article in any medium for non-commercial purposes; (ii) the right to prepare derivative works from the article; and (iii) the right to authorize others to make any non-commercial use of the article so long as author receives credit as author and the journal in which the article has been published is cited as the source of first

publication of the article. For example, author may make and distribute copies in the course of teaching and research and may post the article on personal or institutional web sites and in other open-access digital repositories.

5. Publisher's additional commitments. Publisher agrees to provide to author within 14 days of first publication and at no charge an electronic copy of the published article in a format, such as the portable document format (.pdf), that preserves final page layout, formatting, and content. No technical restriction, such as security settings, will be imposed to prevent copying or printing of the document.

6. Acknowledgment of prior license grants. in addition, where applicable and without limiting the retention of rights above, publisher acknowledges that author's assignment of copyright or author's grant of exclusive rights in the publication agreement is subject to author's prior grant of a non-exclusive copyright license to author's employing institution and/or to a funding entity that financially supported the research reflected in the article as part of an agreement between author or author's employing institution and such funding entity, such as an agency of the united states government.

7. For record keeping purposes, author requests that publisher sign a copy of this addendum and return it to author. However, if publisher publishes the article in the journal or in any other form without signing a copy of this addendum, such publication manifests publisher's assent to the terms of this addendum.

Author

Publisher

(corresponding author on behalf of all authors)

_____(Date)

_____(Date)